

сърдце не само неговите материални, но и умствени и нравствени интереси.

Григорович се уплътва за Турция от Казан през май на 1844 г. По пътя си той се отбива в Москва и Одеса, където завързва интересни познания с местните българи. В Москва той се е видял, разбира се, и с по-видните славянофили и напустналъ Русия „съ жаркими напутствіями московскихъ славянофиловъ: Валуева, Хомякова, даже съ пучками стиховъ послѣдняго“. (А. Кочубинскій, Начальные годы русскаго славяновѣдѣнія, стр. 36).

Проф. Шишмановъ прави твърде любопитно и интересно хронологично и синхронистично съпоставяне: Пътешествието на Григоровича в Европ. Турция съпада съ културния подемъ и обратъ, който се усеща в цѣлия умственъ и нравственъ живот на българина и се отразява и в българската книжевност приблизително от 1840 до 1850 год. Той намира причините на ускорения този темпъ в духовното и национално пробуждане на българина през тая епоха, на първо мѣсто — в економическия растежъ на българската дребна и едра буржуазия (еснафство, търг. класъ, бегликчийство, джелепство ипр.), и на второ мѣсто — в новия духъ, който внасятъ в страната завърналите се от учение наши руски и западно-европейски възпитаници.

„Особено важна дѣта в тая кратка, но знаменателна епоха на ускоренъ прогресъ изглежда да представя годината 1844, тъй-мо когато Григоровичъ начева своето научно пътуване. Това е годината, когато излезе отъ печатъ *Царственикътъ* на Хр. Павловича, който пръвъ популяризира широко националистичните идеи и тенденции на Пасия, докогава познати само на единъ много тѣсенъ кръгъ читатели. В 1844 г. се появява и първия брой на Фотинозото списание *Любословие*, и така се положиха основите на българския периодически печатъ, който получи скоро по-нататъшно развитие съ „Българскій Народенъ Извѣстникъ“ и „Българскій Орелъ“ на одеския семинаристъ Ив. Богосезъ (сжѣщиятъ по-сетне — Богоровъ), 1846, и съ „Цариградскі Вѣстникъ“, почналъ да излиза в 1848 г.

Въ сжѣщата паметна 1844 г. Ив. Андреовъ (Богоровъ) напечатъ въ Букурещъ своята *Първичка българска граматика*, която предизвика голѣмо негодувание въ лагера на славянобългарската насока въ езика и литературата съ своето решително, чисто българско становище. Едновременно съ Богоровата *Първичка граматика* излезе въ Цариградъ, въ Патриаршеската печатница, и Иларионъ Стояновичевия преводъ на Платоновото „Православное